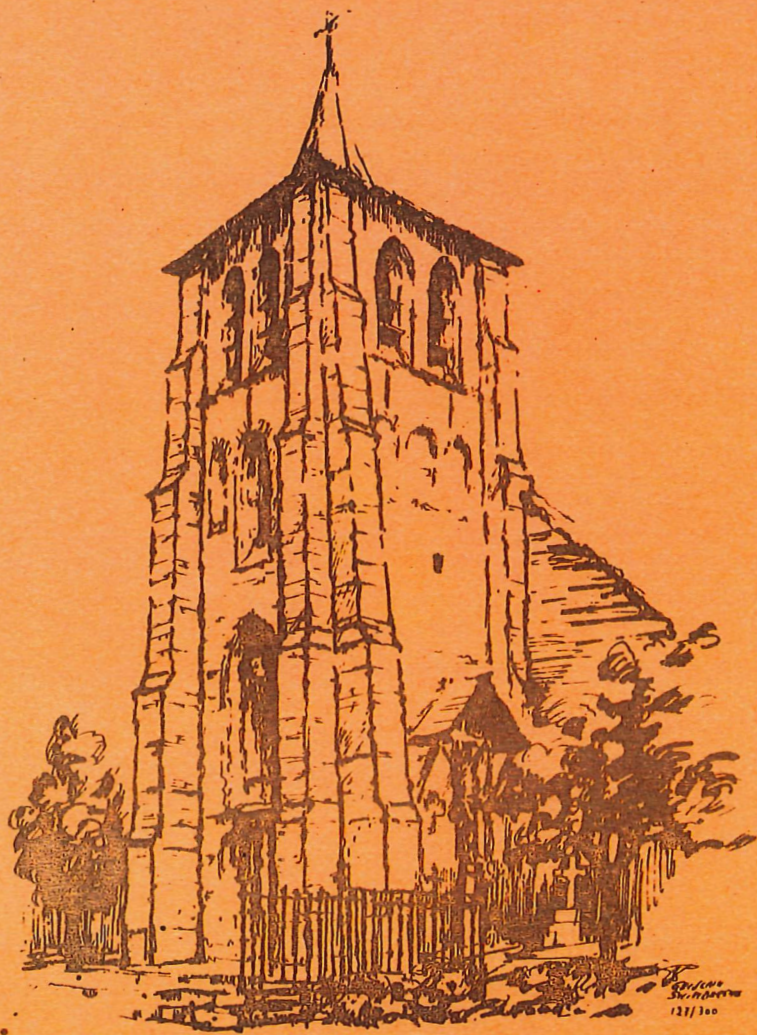

ZILLEGHEM

Verantw. Uitgever: Jules Pollet, Engelstraat 2 Aartrijke

MAART 1992 - 13de JAARGANG Nr 1
DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

ZILLEGHEM

HANDELINGEN VAN DE KRING
VOOR HEEMKUNDE EN GESCHIEDENIS
"PASTOOR RONSE"

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

INHOUD

	<i>Voorzitter Jules Pollet ontving eerste Zedelgemse Cultuurprijs</i>	3
Pollet Jules	<i>Het "Hulp- en Voedingscomiteit" te Zedelgem (vervolg en slot)</i>	4
Deceuninck Victor	<i>De tram Brugge - Leke in Zedelgem</i>	25

MAART 1992 - 13de JAARGANG Nr 1

Et Tey en E.H. Jules Rollet

VOORZITTER JULES POLLET ONTVING EERSTE ZEDELGEMSE CULTUURPRIJS

Op 11 januari 1992 ontving onze voorzitter E.H. Jules Pollet, de eerste cultuurprijs van de gemeente Zedelgem uit de handen van schepen Etienne Feys.

Deze prijs wordt jaarlijks toegekend aan een persoon of een vereniging die zich verdienstelijk heeft gemaakt voor het Zedelgemse culturele leven.

E.H. Jules Pollet ontving de prijs voor zijn totale heemkundige werk over Groot-Zedelgemse deelgemeenten en zijn bijdrage tot de straatnaamgeving in Zedelgem als lid van de "Commissie van straatnamen".

Lucien Van Acker, gemeentesecretaris van Ardoorie en hoofdredacteur van "Biekorf", loofde op de uitreikingsplechtigheid de laureaat om zijn accutaresse, belezenheid, inzicht en de beheersing van de wetenschappelijk instrumenten van de geschiedschrijving: paleografie (oud schrift), Latijn, taalvaardigheid...

Namens al de leden van de heemkundige kring Pastoor Ronse wenst het bestuur de voorzitter veel geluk met deze prijs en het hoopt dat hij nog veel boeiende historische artikelen mag afleveren aan de redactie.

HET "HULP- EN VOEDINGSCOMITEIT" TE ZEDELGEM

J. Pollet

Moeilijkheden en misverstanden (vervolg van 12de jg., p. 148)

En nog is het einde der moeilijkheden niet in zicht. Op 20 februari 1918 laat men vanuit Tielt weten: "*Wij zijn het eens met u dat veel moeilijkheden van beide kanten zouden kunnen gespaard zijn konden wij betere betrekkingen met elkander hebben. Wij durven nochtans op u rekenen om ons goed ingevulde kastoestandensta- ten op te sturen en ons zoo toe te laten onze boekhouding regel- matig te houden*". Als bijlage werden de cijfers van de verleende toelagen opgegeven. We geven ze hier:

	sep. '17	okt. '17	nov. '17	dec. '17	jan. '18
- gewone hulp	1.050	1.312,50	-	-	1.575
- werklozenhulp	-	3.500,00	-	-	-
- steunlozenhulp	-	-	2.000	1.150	8.000
- vluchtelingenhulp	-	-	-	-	3.150
- voedingsonderstand vw. Nat. Comiteit	-	-	2.700	3.200	14.000
vw. Prov. Comiteit	-	-	-	-	12.000
TOTAAL:	1.050	4.812,50	4.700	4.350	37.150

Op 5 maart 1918 stuurt het Zedelgemse comiteit een brief naar Tielt met ingesloten de stukken in verband met de voedingsonderstand, de vluchtelingenhulp, de schoolsoep, de volksmaaltijden enz. Ze schrijven dat ze de kastoestand der vorige maanden in

overeenstemming hebben gebracht met de hun toegestuurde gegevens. *"Het opmaken dezer staten - schrijven zij - was voor ons zeer moeilijk aangezien wij slechts een enkel dag- en kasboek hebben, waarin al de ontvangsten en uitgaven ingeschreven worden"*. Zij smeken het gewestelijk comiteit van Tielt de uitgaven door hen gedaan in november en december 1917 voor de voedingsonderstand aan te nemen zonder betalingsstaten. Deze waren in Zedelgem niet in gebruik en nu is het niet meer mogelijk deze op te maken en te laten ondertekenen. Het register der werklozen en der vluchtelingen insturen kan niet. Deze zijn in handen van notaris Berquin, die de betalingen doet aan werklozen en vluchtelingen. Hij heeft tot nog toe niet voldaan aan het verzoek om die registers in te leveren. Hij heeft beloofd het te doen na 15 maart, wanneer de betaling der vluchtelingen zal gestaakt worden. Een kasboek voor de gewone hulp aan noodlijdenden heeft te Zedelgem nooit bestaan. Dat kon dus onmogelijk ingestuurd worden. Ze schrijven: *"Tijdens onze aansluiting te Brugge, moesten wij alleenlijk eene maandelijksche opgave doen van ontvangsten en uitgaven. Wij kunnen ons niet ontmaken van dag- en kasboek en zijn bereid u alle noodige inlichtingen te geven"*. Tot slot van hun brief delen ze mee: *"M. Tyberghein (voorzitter van het gewestelijk comiteit van Torhout) die ons zaterdag l.l. met een bezoek vereerde zal u uitlegging geven over den moeilijken toestand in welken wij ons bevinden"*.

Nogmaals misverstanden. Op 21 maart 1918 schrijft men vanuit Tielt naar Zedelgem: *"Volgens ingediende lijsten hebt gij betaald voor voedingsonderstand:*

- in november 1917:	4.390,30 fr
- in december 1917:	2.830,55 fr
- in januari 1918:	10.031,50 fr
- in februari 1918:	<u>9.743,15 fr</u>
Samen:	26.995,50 fr

Volgens ingediende kastoestanden echter was dat:

- in november 1917:	1.956,00 fr
- in december 1917:	3.330,00 fr
- in januari 1918:	14.733,05 fr
- in februari 1918:	<u>10.244,58 fr</u>
<i>Samen:</i>	30.263,63 fr.

Zo was er 3.268,13 fr te veel in betaling gebracht in de kastoestanden. Er werd om uitleg gevraagd. Een antwoord heb ik niet gevonden.

Op 23 mei 1918 liet Tielt weer eens van zich horen. Ze schrijven:

"Tot einde april kenden wij u toe als toelagen voor de voedingsonderstand:

- in november 1917:	2.700 fr
- in december 1917:	3.200 fr
- in januari 1918:	14.000 fr
- in februari 1918:	20.000 fr
- in maart 1918:	2.000 fr
- in april 1918:	<u>3.300 fr</u>
<i>Samen:</i>	45.200 fr

Als uitgaven hebt gij:

november 1917:	4.390,30 fr
december 1917:	2.830,55 fr
januari 1918:	10.031,50 fr
februari 1918:	9.743,15 fr
maart 1918:	10.499,35 fr
april 1918:	<u>17.412,23 fr</u>
<i>Samen:</i>	54.907,08 fr.

Notaris Berquin

Er waren ook moeilijkheden met notaris Berquin. Hierover schrijft het comiteit van Zedelgem, op 17 mei 1918, volgende brief aan het gewestelijk comiteit van Tielt:

Heer Voorzitter,

Volgende inlichtingen die M. Tyberghein van Thourout u reeds zal gegeven hebben, is u bekend dat er in 't oud werklozen Komiteit nog een onbekende reserven is van rond de Fr. 2.200.

M. Tyberghein aan wie we de zaak in handen gegeven hebben heeft ons medegedeeld dat gij in Thielt beslist had, dat deze som moest ingeschreven worden als bijzondere gift in 't werk der kleine burgerij.

Vruchteloos heeft 't plaatselijk Komiteit aangedrongen om deze som te bekomen. M. Tyberghein heeft persoonlijk bij hem geweest en gezeid dat hij alles moest afgeven. Alles te vergeefs, het geld blijft hij behouden. M. Tyberghein heeft ons dan gezeid dat gij in Thielt persoonlijk naar M. Berquin ging schrijven. Doch tot hiertoe hebben wij nog niet ontvangen van M. Berquin. Wij vragen u dus, Mijnheer de Voorzitter, dat gij u zoudt willen met de zaak belasten, opdat M. Berquin al 't geld dat hij nog in zijn bezit heeft van 't Komiteit het dus zou willen overhandigen.

Hopende, Mijnheer de Voorzitter, dat gij zoo haast mogelijk deze zaak zult in orde brengen bieden wij u de uitdrukking onze gevoelens van hoogachting.

(s.) H. Vyncke en Dr. Beheyt

N.B. M. Berquin was vroeger lid van het plaatselijk Komiteit. Doch sedert vijf maanden heeft hij geen enkel maal de wekelijksche vergaderingen meer bijgewoond. Het plaatselijk Komiteit aanziet hem dus als geen lid meer zijnde.

Veertiendaagse toelage

In een brief, gedateerd 22 juni 1918, deelde het gewestelijk comiteit van Tielt aan het Zedelgemse comiteit mee dat ze weer een onnauwkeurigheid hadden gevonden. Van 1 oktober tot 25 december 1917 had men te Zedelgem de veertiendaagse toelage van 1,25 fr ook gegeven aan personen, niet ingeschreven in het werk der volkssoep. Die toelage had men gegeven aan 1600 personen waar er slechts 951 voor in aanmerking kwamen. Zo had het provinciaal comiteit aan Zedelgem per maand een toelage moeten betalen van 4.000 fr in plaats van maar 2.377,50 fr. Natuurlijk vroeg Tielt om uitleg. Zedelgem gaf die uitleg in zijn brief van 24 juli 1918. We lezen er:

"... ons comiteit heeft alleenlijk sedert 1 januari ten volle den voedingsonderstand volgens 't reglement van Thielt tot stand gebracht. Van september '17 tot 1 januari '18 hebben wij gehandeld lijk vroeger. Dat komt voort omdat wij altijd maar 2 maanden later de stukken en inlichtingen bekomen hebben diesaangaande.

Zoo bij voorbeeld hebben wij ook diegenen ondersteund die in de volkssoep niet waren. Immers dat waren wij zoo gewoon bij Brugge, en uwe onderrichtingen hebben wij daarover te laat gekregen. Al onze stukken hebben wij regelmatig telken maand opgezonden alsook de rekenin-

gen. In de eerste maanden hebben wij nog altijd alles opgezonden gelijk Brugge het ons vroeg, daar wij verschillende maanden reeds bij Thielt waren, vooraleer wij uwe noodige stukken ontvangen hebben. Veel moeilijkheden komen voort omdat de plaatselijke comiteiten niet ter plaats bij de gewestelijke comiteiten kunnen gaan om inlichtingen en niet mondelinge kunnen onderhandelen. Immers het duurt altijd verschillende weken eer wij uwe onderrichtingen bekomen. Wat hier veel opspraak maakt, is dat de vluchtelingen hier maar 50 cent. per dag trekken, terwijl ze te Lophem 1,50 fr bekomen sedert dat zij aan Brugge zijn.

Wij vragen dus, Heer Voorzitter, als er daar niet kan aangedrongen worden, om dezen toestand op gelijken voet te brengen. Wij zijn altijd bereid, Heer Voorzitter, alles te doen opdat de zaken goed in regel zouden zijn.

Aanvaard...

(s.) H. Vyncke

Richtlijnen en mededelingen

Door het gewestelijk comiteit van Tielt werden op 28 januari 1918 aan de plaatselijke comiteiten richtlijnen en mededelingen gestuurd. Ze handelen over volgende punten:

1. Het kasboek en het verkoopboek moet stipt worden bijgehouden. Iedere maand moet een balans worden opgesteld. Voor Zedelgem is mij geen kasboek bekend. Voor Veldegem is het bewaard.

2. De plaatselijke comiteiten van het Torhoutse moeten de ledenlijst van het comiteit opsturen. Zedelgem deed dit op 31 januari 1918. Die geven we verder.

3. Er wordt voorgesteld een verzekering te nemen voor het comiteitsmagazijn. Zedelgem vond dit overbodig.

4. Mededelingen betreffende de voedselbevoorrading:

- Onderbreking van de scheepvaart is mogelijk. Daardoor kan de bevoorrading in het gedrang komen.
- Waar het werk "moederhulp" bestaat kan men vanaf 3 februari een bijgevoegd wekelijks rantsoen krijgen van 600 gr meel of 770 gr brood.
- Voor geneeskundig gebruik is smout beschikbaar.
- Wat betreft de voeding der "Zivilarbeiders" (arbeiders door de Duitsers opgeëist): kleine groepjes moeten door het plaatselijk comiteit worden bevoorrad; groepen van 100 en meer kunnen alleen, en tegen betaling, volkssoep bekomen.
- Er zijn vluchtelingen, die zich in een naburige gemeente hebben neergezet en die hun gezinskaart van de gemeente van herkomst blijven houden en er ook een vragen in de gemeente waar ze zich gevestigd hebben, zodat ze uit twee ruiven kunnen eten. *"Deze daad is strafbaar en moet rechterlijk vervolgd worden"*. Daarom mag aan nieuw-aangekomenen een gezinskaart maar worden uitgereikt nadat ze in hun gemeente van herkomst uit de lijsten werden geschrapt en hun kaart hebben ingeleverd. Wat de uitgedrevenen betreft, die krijgen alleen bevoorrading wanneer ze vertrokken zijn op bevel van de Duitsers.

5. De uitdeling van de veertiendaagse bijgevoegde onderstand aan

de ingeschrevenen in de volkssoep (1,25 fr) zal eindigen op 3 maart.

6. Bij de aanvraag om hulp gelden voor oorlogswezen en verminkten mag de plaats waar de vader gevallen is of waar de verminkte verwond werd niet worden opgegeven.

Leden van het Zedelgems comiteit

Zoals gevraagd door het westelijk comiteit, werd op 31 januari 1918 de ledenlijst van het comiteit opgemaakt en op 2 februari opgestuurd. We geven die lijst:

Besturende leden:

- **Baert Leo**, °1876, voorzitter der werklozenhulp.
- **Beheyt Louis**, °1862, toezichter der volksmaaltijden, lid werklozenhulp.
- **Berquin Louis**, °1862, secretaris-tresorier der werklozenhulp; betaalt de vluchtelingen.
- **Cools August**, °1872, betaalt de steunlozen, bestuurder en verkoper der levensmiddelen en magazijnier, doet de aankopen te Torhout.
- **Debandt Cyriel**, °1877, uitdeler der klederen, oefent toezicht op de voedingsonderstand.
- **De Muyt Henri**, °1850, voorzitter comiteit, lid werklozenhulp.
- **Hatse Camiel**, °1866, verkoopt de vis en het diervoesder, lid werklozenhulp.
- **Lievens Hector**, °1864, lid werklozen- en vluchtelingen-hulp.
- **Vandewyngaerde August**, °1856, uitdeler van hulp en onderstand, wordt bezoldigd.

Bedienden:

- **Vanhaverbeke Cyriel**, °1896, toezichter en schrijver voedingsonderstand, wordt bezoldigd.
- **Vyncke Honoré**, °1856, doet de briefwisseling en andere schrifturen, onvergeld, oefent toezicht op de volksmaaltijden.

Werklieden:

- **Gevaert Jan**, °1867
- **Gevaert Cyriel**, °1902
- **Steen Hendrik**, °1869
lossers en wegers in het magazijn en levensmiddelenwinkel - worden per dag betaald.

Voedingsonderstand januari 1918

Zedelgem-dorp:

Inkomsten:	- overschot 1917:	10.000,00
	- vw. Nat. Comiteit:	6.700,00
	- vw. Prov. Comiteit:	<u>7.000,00</u>
	Totaal:	23.700,00 fr

Uitgaven:	- uitbetalingen:	8.796,09
	- aankoop papier en kasboek:	6,75
	- terugbetaling:	2.250,00
	- loon van bedienden:	<u>80,00</u>
	Totaal:	11.129,84 fr

In kas op 31 januari 1918: 12.570,16 fr

Veldegem:

Inkomsten:	- vw. Nat. Comiteit:	4.300,00
	- vw. Prov. Comiteit:	<u>5.000,00</u>
	Totaal:	9.300,00 fr
Uitgaven:	- uitbetaling:	5.939,96
	- loon bedienden:	<u>80,00</u>
	Totaal:	6.019,96 fr
In kas op 31 januari 1918:		3.280,04 fr

Mededelingen van 11 februari 1918

Hierin werd door het gewestelijk comiteit van Tielt nogmaals aangedrongen op het insturen van de lijst van de leden van het plaatselijk comiteit. Voor Zedelgem was dit reeds gedaan. Verder werd meegedeeld dat de comiteiten die wensten uitgesloten te worden van de bedeling met "choucroûte" (zuurkool) niet zouden delen in andere "groensels" zoals bonen, erwten enz.

Van sommige waren die te verkrijgen waren werden prijzen opgegeven waaraan het plaatselijk comiteit die kon aankopen alsook de prijs waaraan het die mocht verkopen:

	inkoop:	verkoop:
maïsbloem:	0,86 fr	0,88 fr
azijn:	0,27 fr	0,30 fr
gezouten bonen:	1,00 fr	1,25 fr
smout:	4,85 fr	5,00 fr
zuurkool:	1,00 fr	1,25 fr

koffie:	7,75 fr	8,00 fr
zeep:	2,55 fr	3,00 fr
bonen:	1,47 fr	1,50 fr
spek:	4,60 fr	5,00 fr
rijst:	1,17 fr	1,20 fr

Gebruikelijke overschotten na verkoop, moesten gebruikt worden voor

- voeding van kinderen
- de volkssoep
- de teringlijders
- de ziekendienst

Dan volgt een lange mededeling over de bevoorrading. Alleen personen, begrepen in het rantsoeneringscijfer dat aan de plaatselijk comiteiten wordt opgegeven door het provinciaal comiteit, kunnen rantsoenen bekomen.

Dit cijfer is:

- de bevolking die ter plaatse gebleven is
- de vluchtelingen in de gemeente gevestigd
- eventueel een aantal "zivilarbeiter".

Het aantal personen van ieder van deze reeksen wordt op het "*rantsoneeringsbulletijn*" vermeld. Dit bulletin wordt opgemaakt door "*Rittmeister Schroeder, Verpflegungsoffizier der Civil-Bevolkerung*". Deze bepaalt het aantal rantsoenen dat door het provinciaal comiteit aan de gemeente mag worden gegeven. Daarom moest iedere verandering in het bevolkingscijfer worden meegedeeld, gecontroleerd door de Duitse overheid.

Alle kosten die de voedingsonderstand met zich meebrengt zijn terugbetaalbaar. De aanvraag om terugbetaling moet vergezeld

zijn van de betalingsbewijzen, die tijdig moeten worden ingestuurd, wil men te toelagen niet verliezen.

Ook het "*noodbarema*" voor kosteloze steun aan gezinnen wordt megedeeld. Die steun wordt toegekend aan gezinnen waarvan de maandelijkse inkomsten minder zijn dan 175 fr voor het gezinshoofd en 60 fr voor ieder gezinslid. Zo bv. een gezin waar alleen het gezinshoofd loon verdient, kan steun krijgen als zijn maandelijkse inkomsten minder zijn dan 175 fr. Zijn er bv. nog twee zonen die ook loon verdienen dan moet de maandelijkse inkomsten lager zijn dan $175 + 60 + 60 = 295$ fr om steun te kunnen krijgen. De maximumgrens is 500 fr.

Bevolkingscijfer

In verband met wat hier werd gezegd over de bevoorrading moesten maandelijks de bevolkingsaantallen worden opgegeven. Die opgave moest ter ortskommandantur worden afgestempeld. Zo zien we op het hierbij afgebeelde formulier (p. 17) met de bevolkingscijfers van januari 1918. Erbij zijn ook de cijfers voor de volgende maanden opgeschreven. We geven hier die cijfers:

	In- woners	Vluchte- lingen	Zivil- arbeiter	Totaal
januari '18	5048	179	61	5288
februari '18	5048	179	224	5451
maart '18	5086	179	314	5579
april '18	5096	180	114	5390
31 juli '18	5070	130	-	5200
3 sept. '18				5165

Vanaf september 1918 moest elke verandering in min of meer worden meegedeeld bij verklaring van de voorzitter en gewaarmerkt door de kommandantur. Zo was het op 3 september 1918: vorig cijfer: 5200 - 35 = 5165

Vluchtelingen

Hulp aan vluchtelingen werd betaald tot 15 maart 1918. Op die datum moest de eindafrekening worden ingediend.

De betalingen aan de vluchtelingen werden gedaan
te Zedelgem door notaris Berquin
te Veldegem door meester Hillewaere.

Aan de vluchtelingen werd betaald:

	Zedelgem	Veldegem	Totaal
in december 1917	584,50	163,00	747,50
in januari 1918	488,00	163,00	651,00
in februari 1918	490,00	154,00	644,00
tot maart 1918	350,00	82,50	432,50
		TOTAAL:	2475,00

De eindrekening op 15 maart 1918 zag er uit als volgt:

- schadelijk slot eind 1917:	2.717,00 fr
- betaald in januari 1918:	651,00 fr
- betaald in februari 1918:	644,00 fr
- betaald tot 15 maart 1918:	423,50 fr

Totaal: 4.444,50 fr

NATIONAAL HULP- EN VOEDINGSKOMITEIT

Provinciaal Komiteit van Oost-Vlaanderen

Gewest THIELT

De ondergeteekende, Voorzitter van het Plaatselijk Hulp- en Voedingskomiteit van ZEDDELGEM, bevestigt dat het blijkt uit de voedingslijsten dat de bevolking der gemeente bestaat uit:

Inwoners aan de gemeente behorende . . . 5048
 Vluchtelingen en uitwijkingen . . . 179
 Zivielarbeiders . . . 224

 Totaal . . . 5451

Echt verklaard te ZEDDELGEM

Aanteekeningen der Kommandantur
 Maart 1918. *lijst 1896*
 vluchtelingen *180*
 Zivielarbeiders *114*

 5048

den 31 januari 1918.
 De Voorzitter,
Zinnik
en C.

Voor twee afgedrukt cijfers opgegeven als volgt: 5574 - 189 = 5385 of gegeven naar mijn . . .

Voor 1 ding staat opgegeven
 5070 inwoners aan de gemeente
 180 vluchtelingen

 5250 Boorval op 31 juli 1918.

N. B. — Dergelijke verklaring, leggetekend door de Ortskommandantur, moet alle maande voor den 30de ingezonden worden naar Thielt.

Als ontvangsten waren er:

- vw. Nat. comiteit in januari 1918:	3.150,00 fr
- in kas te Veldegem	1.204,40 fr
Totaal:	4.354,40 fr

Zo was er bij het afsluiten van de kas op 20 maart 1918 een tekort van 90,10 fr.

Mededelingen van het gewestelijk comiteit Tielt.

Regelmatig verschenen verder mededelingen vanwege het gewestelijk comiteit van Tielt gericht aan de plaatselijke comiteiten. Hieruit geven we enkel de bijzonderste punten.

1. Mededelingen van 11 maart 1918:

- De "Commission for Relief in Belgium" ondervindt grote moeilijkheden om in Amerika smout en spek aan te kopen. Daarom wordt als vervangmiddel gegeven "*met smout vermengde plantaardige vetten*".
- Voor de maand maart wordt slechts de helft van de suiker geleverd; de andere helft is voor april.
- In de vaten waarin gezouten bonen en zuurkool worden geleverd, moet iedere week wat pekelen worden bijgevoegd.
- Rantsoenering van brood en meel: per dag en per hoofd 275 gr meel ofwel 360 gr brood. Om misbruiken tegen te gaan wordt aan de zieken geen witte bloem meer gegeven maar alleen wit brood.
- Er zal haring worden bedeed.
- Het onderwijzend personeel dat tot de schoolmaaltijden wordt toegelaten, moet deze maaltijden nemen in het lokaal waar de leerlingen dit verbruiken.

2. Mededelingen van 23 maart 1918:

- Verkoopprijs van meelsuiker wordt 2,20 fr, van zout 0,30 fr.
- Comiteiten zijn verplicht zuurkool te nemen. Dit kan gebruikt worden voor de volksoep of ook om onder de bevolking te bedelen samen met spek en smout.
- "Zivilarbeiders" moeten worden bevoorraad door het plaatselijk comiteit van de gemeente waar ze arbeiden.

3. Mededelingen van 27 mei 1918:

- Met het oog op de bevoorrading moet maandelijks niet alleen de vermeerdering der bevolking worden opgegeven, maar ook de vermindering.
- In juni komen nieuwe gezinskaarten. Daarop moet worden ingeschreven alles wat aan het gezin wordt bedeed; dit moet ook in een register worden opgeschreven.
- Waren die in de magazijnen der plaatselijke comiteiten worden gestolen of ontvreemd, worden niet vervangen.
- Prijs van suiker wordt 4 fr per kg.
Vanaf juni kan iedereen per maand en per hoofd 500 gr zout bekomen. Per zak meel kan slechts 800 gr gist worden bekomen.
Wanneer gezouten bonen en zuurkool moeilijk te verkopen zijn, mag de verkoop ervan worden opgelegd.
- Op de fiches moeten alle wijzigingen in de gezinstoestand worden aangebracht: veranderingen in leeftijd, in inkomsten en daglonen...
Ieder kwartaal moet per huisgezin een staat worden opgemaakt van de daglonen.
- Kloefkappersbazen zijn uitgesloten uit de voedingsonderstand.
- Om reden van schaarsheid aan meel zal er in juni geen schoolsoep zijn.

4. Mededelingen van 10 juni 1918:

- Het meelrantsoen wordt beperkt tot 150 gr roggemeel en 75 gr maïsmeel.
- Vanaf 3 juni is *"de sektie Thourout een afzonderlijk gewestelijk Komiteit: voorzitter M. Tyberghein"*.
- Voor de terugkerende uitgedrevenen wordt door het provinciaal comiteit meel, spek en smout ter beschikking gesteld.
- Sommige comiteiten stellen zich tevreden met het aantal kinderen, dat deelneemt aan de schoolsoep, te vermenigvuldigen met het aantal dagen. Zoiets geeft te denken over het opmaken der aanwezigheidsfiches: het kan toch niet dat in de loop van de maand nooit een der leerlingen afwezig is!

Onderrichtingen vanwege het gewestelijk comiteit Torhout.

Nu Torhout een gewestelijk comiteit is geworden, komen bij de plaatselijke comiteiten richtlijnen en mededelingen toe vanuit Torhout.

1. Richtlijnen van 20 juni 1918:

- Wanneer bij aankomst der goederenwagens met waren voor het plaatselijk comiteit, tekorten of onregelmatigheden worden vastgesteld, moet van de stationoverste een schriftelijke verklaring worden geëist. Zo hij weigert, moet aanstonds het gewestelijk comiteit worden ingelicht.
- Vanaf 17 juni wordt de gist geleverd door de fabriek "De Gouden Leeuw" te Aalst. De hoeveelheid blijft dezelfde.
- Verschillende plaatselijke comiteiten laten weten *"dat ondersteunden van langs om meer kinemas, schouwburgen, danszalen en andere ontspanningsplaatsen bezoeken"*. Aan de plaatselijke comiteiten wordt opgedragen

erop te letten dat zo iets niet gebeurt. *"De voedingsonderstand laat zulks niet toe". "Ondersteunden, die den onderstand hun toegekend van hun ware en eenige bestemming afleiden, moeten uitgesloten uit de onderstand. De hulp moet dienen tot den aankoop van waren en producten noodig tot het levensonderhoud. Gewestelijke opzichters moeten samen met de plaatselijke comiteiten de fiches nagaan en herzien van alle ondersteunde huishoudens".*

- Waren te verkopen van 1 tot 13 juli 1918:

	hoeveelheid	inkoopprijs	verkoopprijs
spek	80 gr	4,60 fr	5 fr per kg
smout	160 gr	4,85 fr	5 fr per kg
suiker	240 gr	3,92 fr	4 fr per kg
maïsvlokken	160 gr	0,97 fr	1 fr per kg

2. Richtlijnen van 6 juli 1918:

- Bij de 3-maandelijkse loonopgaven moet *"de waarde van den kost"* meegerekend worden. Deze wordt geschat op 1 fr daags.
- De gewestelijke opzichters moeten erop toezien dat de plaatselijk comiteiten aan ieder inwoner het hem toekomende spek, smout, suiker enz. wordt gegeven. Dit wordt door sommige comiteiten niet gedaan.
- Bij de toezending van waren voor de schoolmaaltijden werd cacao en suiker gevoegd. Dit moet dienen om in juli gedurende 14 dagen cacaomaaltijden te bereiden. De zo uitgespaarde meelstoffen moeten dan in augustus gebruikt worden voor de schoolsoep.
- Volgens beslissing van het nationaal comiteit zal buiten de gewone rantsoenering nog worden bedeed per inwoner:
160 gr smout en spek en 100 gr zeep.

- Voor de volksoep moeten meer inlandse "*voortbrengse-
len*" worden aangewend. Zo zullen klachten over de slechte hoedanigheid van de soep worden vermeden. Deze klachten waren: de soep is weinig aantrekkelijk, dun, "*zonder eenigen smaak*", altijd hetzelfde. Het gebruik van inlandse groenten dringt zich nu op, want er moet zuinig worden omgesprongen met de "*uitheemsche voortbrengse-
len*".
- De voedingsonderstand is vanaf 1 april 1918 ten laste van

het provinciaal comiteit	voor 1/2
het nationaal comiteit	voor 1/3
het plaatselijk comiteit	voor 1/6.
- Kledingstukken mogen alleen worden uitgedeeld aan hen die voedingsonderstand genieten.
- Genees- en artseneijkundige diensten moeten zuinig om-
springen met "*watte, gaze en andere verbandstukken*"
daar deze zeer zeldzaam zijn.
- Waren te verkopen van 15 tot 28 juli 1918:

	hoeveelheid	aankoopprijs	verkoopprijs
spek	80 gr	4,60 fr	5 fr per kg
smout	160 gr	4,85 fr	5 fr per kg
koffie	50 gr	7,50 fr	8 fr per kg
azijn	2 dec.	0,27 fr	0,30 fr per kg
cacao	40 gr	9,35 fr	10 fr per kg
harde zeep	100 gr	2,55 fr	3 fr per kg
maïscerealine	240 gr	0,97 fr	1 fr per kg

Het geld van de voedingsonderstand

Door het provinciaal comiteit van Gent werd aan Zedelgem om inlichtingen gevraagd over inkomsten en uitgaven van de voedingsonderstand voor de periode van 4 november 1917 tot 29 juni 1918. Op 13 augustus 1918 was het Zedelgemse comiteit klaar met zijn antwoord.

De uitgaven bedroegen in:

november 1917:	4.944,65 fr	maart 1918:	18.418,90 fr
december 1917:	3.313,19 fr	april 1918:	19.728,16 fr
januari 1918:	10.026,90 fr	mei 1918:	20.829,27 fr
februari 1918:	19.746,13 fr	juni 1918:	20.859,27 fr

Samen een som van 117.866,47 fr.

De ontvangsten:

	vw. Nationaal comiteit	vw.Prov. comiteit	vw.Gemeente en Armbestuur	Medikale zegels
november '17	2.700	-	554,35	-
december '17	3.200	-	482,65	-
januari '18	14.000	12.000	-	-
februari '18	20.000	-	-	-
maart '18	2.000	-	-	-
april '18	3.300	-	-	-
mei '18	19.000	-	-	300
juni '18	10.000	-	-	-
Totaal:	74.200	12.000	1.037	300

Totaal van de ontvangsten: 87.537 fr

Er was dus een tekort van 30.329,47 fr

Op 17 september 1918 antwoordde Zedelgem dat sedert het begin van de oorlog tot einde augustus 1918 voor de noodlijdenden

volgende sommen werden uitgegeven:

Uitgegeven door:	Gemeente	Armbestuur	Nat. com.: voedings- onderstand	Nat. com.: werklozen- hulp
in 1914	6.400,00	2.810,00	3.780,00	0,00
in 1915	49.960,00	5.542,00	12.797,15	40.276,00
in 1916	37.400,00	3.562,00	24.693,03	104.063,00
in 1917	58.700,00	3.403,00	26.778,98	75.237,00
in 1918	60.000,00	2.166,00	108.267,74	0,00
Totaal:	212.460,00	17.483,00	176.316,90	219.576,00

Dit was per jaar:

in 1914: 12.990,00 fr
in 1915: 108.575,15 fr
in 1916: 169.718,03 fr
in 1917: 164.118,98 fr
in 1918: 170.433,74 fr.

Algemeen totaal: 625.835,90 fr

Over de verdere werking van het Zedelgemse comiteit is in deze bundel niets meer te vinden. Ook niet over werking van het comiteit die in 1919 werd verder gezet.

BRONNEN:

Een bundel documenten over het hulp- en voedingscomiteit van Zedelgem, mij geschonken door de heer Carlos DEPIERE, Brugge, waarvoor gemeente en hartelijke dank!

DE TRAM BRUGGE - LEKE IN ZEDELGEM

Deceuninck Victor

In januari laatstleden werden we in de krant geconfronteerd met een actie van buurtbewoners in Brugge tegen de voorstellen van de buurtspoorwegen om bepaalde buslijnen aan te passen aan de huidige behoeften van de bevolking en tevens het rollend materieel te moderniseren. De slogans die er gelanceerd werden betreffende "geluidshinder" tot "gebarsten muren" ten gevolge van de denderende autobussen, zullen wellicht beaamd worden door menige Zedelgemnaar die het voorrecht heeft langs de autobuslijn Brugge - Leke te wonen. Vooral wanneer hij 's morgens al te vroeg gewekt wordt door de eerste bus die door de dorpskom raast.

Die bus werd nochtans in de vijftiger jaren door dezelfde Zedelgemnaar toegejuicht, als blijkt van waardering voor de "grote sprong voorwaarts" die het openbaar vervoer toen maakte. De bus verving de afgeleefde tram, die zonder al te veel verdriet begraven werd, voorgoed. Na die stille begrafenis - zonder zang en orgelspel - werden een na een alle sporen - zelfs hier ook letterlijk - afgevoerd en uitgewist. En wat dat betreft: in Zedelgem heeft men er verstand van. De tram was voorbij en vergeten. Een nieuw tijdperk was begonnen.

Hierbij wil ik toch in herinnering brengen welk een rol diezelfde toen verguisde tram voor Zedelgem betekend heeft; hoe men ooit zich lelijk op z'n tenen getrapt voelde toen bleek dat hij een

ommetje zou maken en Zedelgem nièt zou aandoen; hoe de Zedelgemse notabelen bijna voor de tram gevochten hebben. Maar eerlijkheidshalve moet ik hieraan toevoegen: toen klonk dat woord nog als een nieuwe lente en een nieuw geluid...

Zedelgem vòòr de tram.

Midden voorgaande eeuw. Afstanden werden bepaald in uren gaans; Zedelgem lag twee uur van Brugge. Behalve de Torhoutsesteenweg (aangelegd in 1751-1754) bestonden in de naaste omgeving geen verharde wegen. Daarom werd de nieuw aangelegde weg uit de tijd van Maria-Theresia precies Torhoutsesteenweg genoemd. Voor Zedelgem een uniek exemplaar dat op een half uur gaans van de dorpskom het grondgebied doorsneed. Om naar Brugge te gaan gebruikte men de kortste weg, nl. de huidige Kezelbergstraat en verder de Diksmuidse heirweg, die beide op de kaart van Popp (\pm 1850) respectievelijk aangeduid staan als "Thourout weg" en "Dixmudschen aerde weg". Ik zeg wel "gaan", want auto noch fiets bestond. De fiets werd pas in 1879 uitgevonden. De Zedelgemse smid Louis Claeys bracht in 1896 een eerste exemplaar van eigen makelei op de markt¹, wat een hele gebeurtenis was. Voor goederen was men op paard en kar aangewezen.

Gemeenten die langs een kanaal lagen hadden het voordeel van de "barge", een schuit die een regelmatige verbinding verzekerde tussen steden als Brugge, Oostende en Gent. Van telefoon en andere moderne communicatiemiddelen was er nog geen sprake. Zo vormde elke gemeente een praktisch geïsoleerd geheel dat voor het grootste deel op "zelfvoorziening" was aangewezen. Wat elders gebeurde wist men van "horen zeggen", men huwde

¹ POLLET J. in *Zedelgem 900 jaar*, Zedelgem, 1989, p. 63.

met iemand van ter plaatse en jonge vreemdelingen werden meer dan eens hardhandig aangepakt als bleek dat ze kwamen zoeken naar een Zedelgemse schone. Het afroepen van de "bannen van den huwelijken staat" was dan ook geen overbodige luxe, want het gevaar voor inteelt was een realiteit.

En toch, verandering was op komst. In Engeland reed sinds 1825 de eerste trein. De "Stephenson" vond in 1832 navolging in Frankrijk, in 1835 in Duitsland en in het zelfde jaar ook in België: van Mechelen naar Brussel. Met de spoorwegen zou het van dan af "snel" gaan: in 1838 werd Gent-Brugge-Oostende ingereden en om het in onze streek te houden: in 1846 reed de eerste trein van Brugge naar Torhout.

Van dan af, en zeker vanaf 1875 waren de spoorwegen in volle ontwikkeling. Elke stad die een beetje naam had, kreeg of had al haar spoorweg.

En toch voldeed de spoorweg niet ten volle. Enkel de grote centra waren met elkaar verbonden; de spoorweg bleek interessant voor grote afstanden en voor zwaar vervoer. Maar de randgebieden van de steden en de vele kleinere gemeenten bleven in de kou. Die ontsluiten d.m.v. spoorwegen bleek een onmogelijke zaak, zeker wat investering betreft. Zo groeide stilaan de idee om die kleinere lokaliteiten te ontsluiten door een spoorverbinding, maar dan kleiner van model als grote broer: het begrip "buurtspoorweg" was geboren. De "Nationale Maatschappij van Buurtspoorwegen" werd opgericht op 6 juli 1885 en de statuten werden gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad - toen nog de "Moniteur" - van 23 juli 1885.

Administratieve wegen.

Het aanleggen van een buurtspoorweg was echter een werk van lange adem en... ook van centen. Het duurde dan ook een hele

tijd voordat de tram zijn eerste trip op de pas aangelegde lijn kon beginnen. Er waren heel wat organismen die hun zeg en hun zegen te zeggen en te geven hadden.

De eerste fase betrof de *inoverwegingneming van de lijn*. Die omvatte o.a. de studie of onderzoek naar de gevolgen van de geplande lijn voor de bestaande spoorweg: zal de tram niet in concurrentie komen met de trein? Zeker in die tijd was men in spoorwegmiddens beducht voor het afsnoepen van reizigers en goederen. Ook moesten al de gemeenten op wier grondgebied de lijn uitgestippeld was ermee akkoord gaan. De gevraagde lijn werd als ontwerp op stafkaart aangebracht en het dossier overgemaakt aan de Regering. Bij gunstig advies werd *de inoverwegingneming voorlopig aangenomen* door het Ministerie.

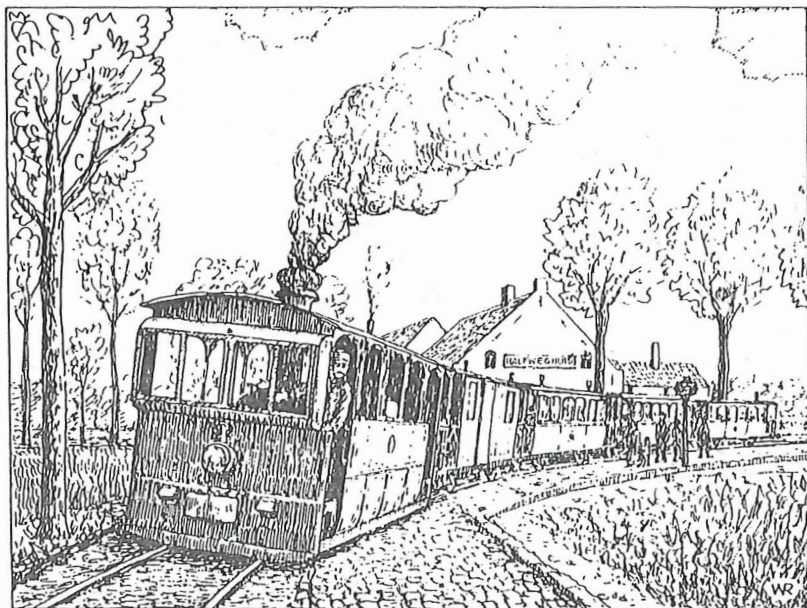
Dan volgde een schatting van kostprijs (installatiekosten, gebouwen, rollend materieel...) en de vermoedelijke ontvangsten. Aan de hand daarvan kon de staat uitmaken hoeveel zijn financiële tussenkomst zou bedragen. Eens het staatsgedeelte van de kosten vastlag, kon de staat zijn deel voor de kapitaalvorming inschrijven. Van dan af werd de lijn *definitief in overweging genomen*.

Dan kon de N.M.V.B. gaan aankloppen bij de provincie en de gemeenten voor hun aandeel in de kapitaalvorming.

Procentueel werd het kapitaal gevormd door:

de Staat	voor 50 %
de Provincie	voor 25 %
de gemeenten	voor 25 %.

Eens dat gebeurd, begon men aan de definitieve studie van het ontwerp: het opmaken van de plannen van de lijn zelf, de nodige gebouwen en de kunstwerken. Wanneer die goedgekeurd waren door de Regering, was *de vergunning toegestaan* en kon overgaan worden tot *de aanbesteding* en uiteindelijk aan *de werken*.

De stoomtram op de lijn Brugge-Leke aan de halte "Halfweghuis" te Snellegem. (Tekening Wilfried Roels, overgenomen uit "De Westvlaamse buurttram in beeld")

Ontwerpen.

Zoals u ziet, moest een hele administratieve doolhof doorlopen worden vooraleer men aan de "eerste spadesteek" toe was. Voor de lijn Brugge - Zedelgem - Leke deed de administratieve molen er nagenoeg twintig jaar over!

Een eerste idee voor een tramlijn richting Leke dateert van 1887. Men wilde een "inoverwegingneming" aanvragen voor een lijn Brugge - St.-Andries - Varsenare. Maar die plannen werden afgevoerd, wegens onenigheid onder de betrokken gemeenten.

Een tweede voorstel dateert van november 1890. Toen was de lijn Brugge - Zwevele al in wording, en men zette zijn zinnen op een oost-west lijn vanuit Zwevezele. Zo dacht men van een tramlijn aan te leggen van Aartrijke naar Ichtegem, Koekelare en Leke, eventueel tot Diksmuide. De lijn zou dan uitgebreid worden, enerzijds vanuit Leke al over St.-Pieterskapelle naar Nieuwpoort, anderzijds van Aartrijke al over Ruddervoorde naar Zwevezele. Ook dat voorontwerp bleef steken: er kwam protest vanwege de Engelse maatschappij die de spoorweg Brugge - Torhout - Lichtervelde - Roeselare exploiteerde, die dacht dat de buurtspoorweg hun klanten zou afsnoepen, en anderzijds werd de leefbaarheid van de tramlijn Zwevezele - Diksmuide in twijfel getrokken.

Hierop kreeg men in 1896 een nieuw idee, nl. een lijn die zou vertrekken in Brugge aan de Smedepoort naar St.-Andries - Varsenare - Snellegem - Zedelgem - Aartrijke - Ichtegem - Koekelare. Ook dit voorstel werd gekelderd, maar nu door de N.M.V.B. omdat de nieuwe lijn niet in verbinding zou staan met de bestaande tramlijnen van Brugge. Zou het dan nooit lukken?

De doorbraak.

Op 11 oktober 1897 komt er plots hulp vanuit een onverwachte hoek: het Ministerie van Oorlog vraagt de inoverwegingneming van een tramlijn Brugge - Koekelare - Leke. Had de minister toen geweten dat van die buurtspoorweg gretig gebruik zou gemaakt worden door de vijand gedurende de oorlog 1914-1918, dan had hij zeker nooit dat voorstel gedaan. Maar op de ministeries had men nog geen glazen bol om in de toekomst te zien of die te voorspellen.

Op heel wat gemeenten die door die tramlijn werden aangedaan heerste een optimistische sfeer: de tram betekende voor hen het einde van het isolement, de ganse wereld kwam voor hen open te liggen, de toekomst zag er rooskleurig uit.

Ook Zedelgem was daarbij en wellicht werden er reeds allerhande rooskleurige vooruitzichten en luchtkastelen druk besproken. Tot het schepencollege ingelicht werd over de weg die de tram van Brugge naar Leke zou volgen. Was gepland: Brugge (Smedepoort), de weg volgen naar St.-Andries en Varsenare tot het "Halfweeghuis"; daar zou de tram links afdraaien naar Snellegem dorp, verder lopen naar Zerkegem (de Os) om vandaar weerom linksaf naar Aatrijke te rijden; vandaar ging het naar Ichtegem - Koekelare - Leke. Zoals je ziet: Zedelgem viel uit de boot. Dat mocht toch niet!

Op 11 maart 1898 werd inderhaast de gemeenteraad samengeroeven om de raadsleden van de ernst van de toestand op de hoogte te brengen en om hen *"onmiddelijk (sic) eene beraadslaging"* te laten nemen *"bij welk er aan het Schepen Collegie machtiging verleend wordt om alle voetstappen aan te wenden om eene wijziging aan het ontwerp te bekomen"* en de tramlijn *"van Snelle-*

ghem langs de kalsijde van het dorp dezer gemeente (= Zedelgem) en van daar al de herberg "de Zwaan"¹ na(ar) Aertrijcke te zien leggen".

Burgemeester Naeyaert argumenteert:

1. Wanneer het voorlopig ontwerp wordt uitgevoerd *"van aan Snellegem tot aan Aertrijcke langs Zerkeghem wijk den Ost"* - over een lengte van 8 kilometer - zal de tramlijn van geen of weinig nut zijn *"en een eewig last voor de maatschappij der buurtwegen"* zijn, *"aangezien er langs die deel van den weg geen handel of nijverheid bestaat, nauwelijks 10 woningen langs dezelve bevinden."*
2. *"Het grootste deel der inwoners der gemeente Zerkeghem welke maar eene bevolking telt van 1348 inwoners"* zal *"weinig of geen voordeel van deze baan genieten."*
3. Met de tramlijn te leggen *"van Snellegem langs de kalsijde door het dorp dezer gemeente (= Zedelgem) na(ar) de herberg "de Zwaan" zich bevindende op de staatssteenweg na(ar) Aertrijcke"* zal de lijn ook slechts 8 km zijn, maar ze zal *"eene gemeente bedienen hebbende eene bevolking van 4890 inwoners, dus 3492 meer dan Zerkeghem"*. (Wel juist gerekend, burgemeester?)
4. Langs de door ons voorgestelde weg komt de tram langs *"het gehucht Maantje veld, een wijk dezer gemeente.... alwaar eene groote handel van hout gedaan wordt, ten gevolgen van het bestaan der bosschen toebehoorende aan de burgerlijk godshuizen der stad Brugge, genaamd Vroetenveld (sic); alwaar ook ter gezegde wijk drie boomkwekerijen bestaan"*. Dan komt de tram in de kom van de gemeente *"waar alle slacht van handel is zoo als: twee*

¹ De herberg "De Zwaan" lag op de hoek van de Berkenhagestraat en de Brugsestraat.

brouwerijen, verscheide bakkerijen, molenaars, grooten handel van kolen, bouwmaterialen, landvette enz., beenhouwerijen, hofbouwhandel, chikoreidroogereij, notaris, doktor, brievenposterij, in een woord alle personen die door hunnen handel of bedrijf dagelijks in betrekking zijn met de gemeenten van het omliggende die gezegde baan doorloopen en alzoo alle voordeelen voor hun zoude opleveren." Om zijn argumenten nog meer kracht bij te zetten wordt er op gewezen dat "aan de herberg "de Zwaan" reeds insgelijks verschillende handel uitgeoeffend wordt, zoo als het bestaan van bakkerijen, kloefkapperijen, enz" aangevuld met een visie op de toekomst: "en binnen kort meer en meer uitbreiding zal hebben."

Na zo'n vurig betoog is de raad ervan overtuigd dat de tram door de dorpskom van Zedelgem "de voordeligste richting is en onder de geldelijken toestand alle voordeelen aan de maatschappij van buurtspoorweg zal te weeg brengen". Of de raadsleden voor deze verklaring ooit door de N.M.V.B. bedankt of getrakteerd werden, werd niet in de verslagen van de gemeenteraad neergepend. Maar ze besluit met eenparigheid van stemmen:

"
1° De nationale maatschappij van buurtspoorwegen te Brussel uittenodigen voor aler aan de goedkeuring der bevoegde Overheid het ontwerp van het leggen eener buurtspoorweg van Brugge na Couckelaere langs St.-Andries, Varssenaere, Snelleghem, Zerkeghem (Os) Aertrijcke en Ichteghem te onderwerpen, onze vraag met zorgvuldigheid en nauwkeurigheid te willen onderzoeken en het ontwerp van wijziging door ons voorgesteld ter studie aan te vangen.

2° De Bestendige Deputatie en de regeering te verzoeken om in te schrijven voor een gedeelte van het kapitaal benodigd voor

het leggen en het in gebruik stellen der buurtspoorweg.

3° aan bovengemelde Maatschappij het aandeel uittekeeren dat zij moet dragen in de studie kosten door het Maatschappij betaald ingeval de buurtspoorweg niet gelegd wordt zoo als het zal bepaald worden door den bestuurraad van gemelde Maatschappij."

Met zo'n besluit moet de N.M.V.B. wel geveleid geweest zijn en kon ze de hulp die het gemeentebestuur van Zedelgem haar gaf zeker niet naast zich neerleggen. En dat heeft ze ook niet gedaan: er werd contact genomen met de bezorgde Zedelgemse gemeente en de plannen werden gewijzigd. Vanaf Snellegem dorp zou de tramlijn gedeeltelijk in eigen bedding (dus door de velden) in de richting van Zedelgem dorp lopen. Vandaar naar "Borsbeek"¹ om dan langs de Brugsestraat Aatrijke te bereiken.

Op 5 juli 1898 werd door het ministerie de inoverwegingneming toegestaan.

In augustus 1899 komt op het gemeentehuis een schrijven toe vanwege de N.M.V.B. met het verzoek het aandeel in de kosten, zijnde 44.000 fr te betalen. Wat eenparig door de gemeenteraad op 11 augustus wordt aangenomen. Iedereen is tevreden, en dat de tram uiteindelijk ook kosten voor de gemeenschap zou meebrengen, wist iedereen. In vergoeding voor die kosten zou de gemeenschap immers ook het genot van de tram hebben.

¹ Borsbeek situeert zich langs de Brugsestraat, een honderdtal meter ten oosten van de Faliestraat.

Het tracé door Zedelgem.

Maar Gods wegen zijn wonderbaar en meestal onbekend. Die van de N.M.V.B. eveneens.

Op de gemeenteraad van 3 oktober 1902 verklaart burgemeester Naeyaert in geheime zitting dat hij met het schepencollege onlangs, op uitnodiging van dhr. Van Mol, ingenieur van de provincie, een vergadering heeft bijgewoond, samen met het schepencollege van Aartrijke, waar dezelfde Van Mol voorstelde "*eenen steenweg van Aertrijcke na(ar) Zedelghem langs de Diksmudsche heirweg*" aan te leggen (de Dikmuidse Heirweg was toen nog niet verhard). Maar dhr. Van Mol kwam nu met een heel ander voorstel.

Er zou een nieuwe weg komen die zou beginnen aan het huis van Ad. Deketelaere (gemeenteraadslid), "*recht door de landen en de hofsteden van de heeren Ch. Lievens (schepen) en Romanus Cools om aldaar zich te verbinden met Aertrijcke.*" Het betreft een weg die zou aangelegd worden vanaf de Kronestraat, recht door het land naar de Brugsestraat bij Borsbeek. In de bespreking na die mededeling bleek dat raadslid Monballiu reeds contact had opgenomen met dhr. van Caloen van Aartrijke en andere leden van de Aartrijkse raad en dat zij "*het ontwerp van dhr Van Mol geheel en al afkeuren*".

De zittingen van de gemeenteraad van Zedelgem gingen toen door in de bovenzaal van het toenmalig gemeentehuis, Groenestraat 31, tevens herberg en uitgebaat door hogergenoemde Louis Monballiu.

Beneden, in de gelagzaal zat dhr. Van Mol te wachten tot hij bij de gemeenteraad toegelaten werd om zijn visie op de nieuwe weg uiteen te zetten. Eens bij de raad geroepen, deelde hij het plan mee met de nodige uitleg en overhandigde een brief vanwege de ingenieur van de buurtspoorwegen, betreffende het leggen van de tram langsheen die weg. Klaarblijkelijk was er afspraak tussen

beide ingenieurs en plande de N.M.V.B. de tramlijn van aan "Noordwandeling" (kruispunt Snellegemsestraat-Diksmuidse heirweg) recht naar "Borsbeek" aan de Brugsestraat. In dat geval zou de tram nièt door de dorpskom komen en vermeed de N.M.V.B. een reeks bochten, die de aanleg van het spoor maar bemoeilijkte. Toen ontstond er een explosieve woordenwisseling tussen beide partijen, zodat de burgemeester uiteindelijk aan dhr. Van Mol te kennen gaf *"dat hij gelooft dat het niet noodzakelijk is verdere inlichtingen wegens deze zaak aan de leden te geven"* aangezien *"dezelve wel beraamd zijn zijnen voorstel af te keuren en geensinds voor als nu voornemens zijn eene steenweg aldaar te stemmen of te bespreken"*. Waarop dhr. Van Mol zijn paperassen samen scharrelde, nog een brief met de rekening voor "bewezen diensten" aan de burgemeester overhandigde en vertrok.

Nog altijd lag het traject van Zedelgem-dorp naar Aatrijke niet vast. Iedereen schijnt het "wereldwonder" dat de tram in hun ogen was, zo dicht mogelijk bij zijn deur te hebben, maar zonder ervoor te moeten boeten.

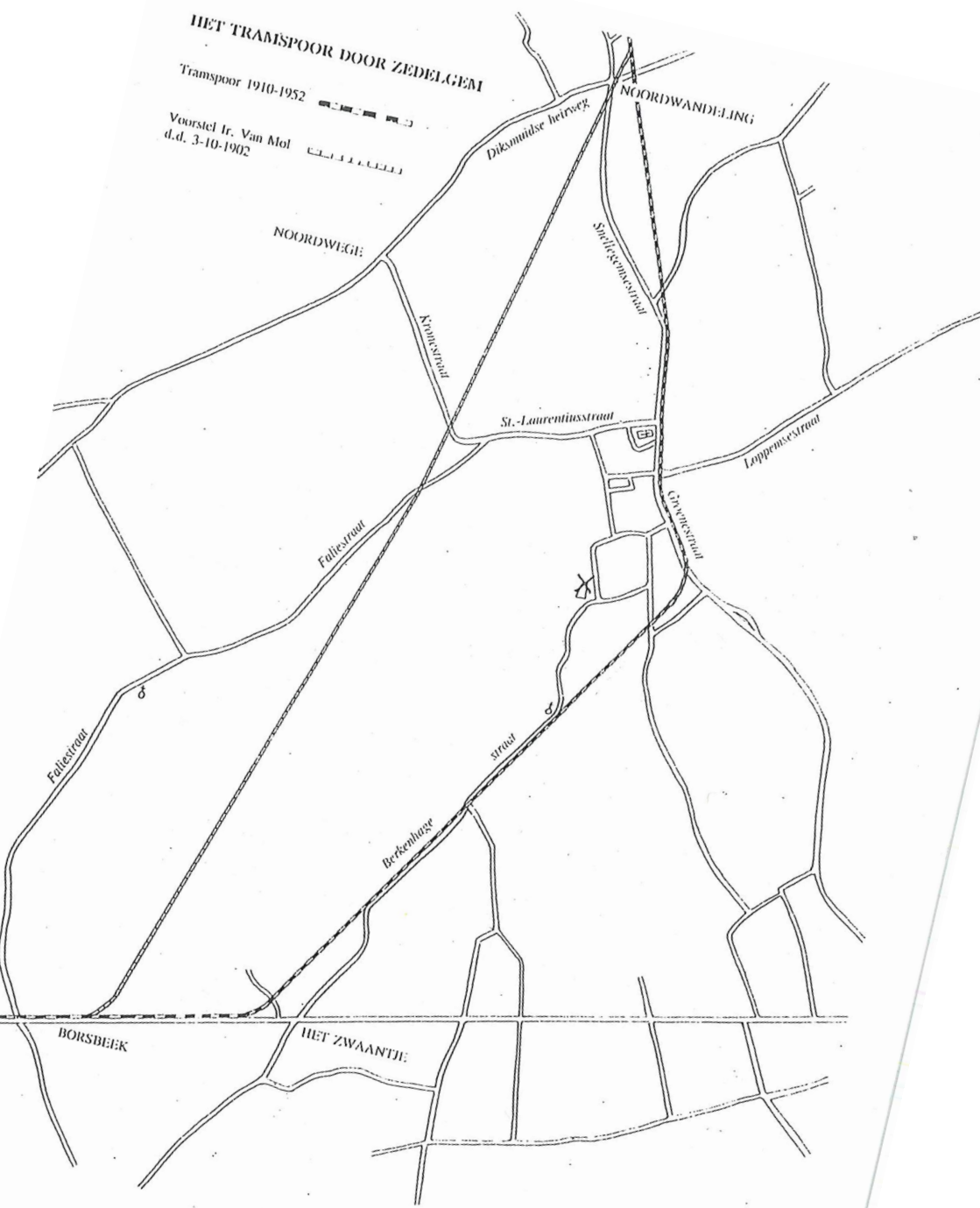
Op de gemeenteraad van 27 oktober 1902 komt raadslid Louis Monballiu met het voorstel *"om dat er aan dhr. Ingenieur der buurtspoorwegen eene aanvraag zoude toegestaan worden om dat de tram langs de Failliestraat zoude gelegd worden"*. Hij had immers ook ingezien dat de nieuwe weg die voorgesteld werd door dhr. Van Mol nagenoeg evenwijdig - maar dan rechthoekig - liep met de Failliestraat.

Dhr. Van Acker, ingenieur van de buurtspoorwegen, antwoordt in een schrijven dat in de gemeenteraad van 14 november 1902 voorgelezen wordt, *"dat het voor het oogenblik onaanneembaar is het leggen van den buurtspoorweg langs de Failliestraat en*

HET TRANSPOOR DOOR ZEDDELAGEM

Tramspoor 1910-1952

Voorstel Ir. Van Mol
d.d. 3-10-1902

(dat hij) de zaak opnieuw zoude onderzoeken indien de gemeente de kasijde zoude aannemen waarvan onlangs in de raad spraak is geweest". Hieruit blijkt duidelijk dat dhr. Van Mol verslag is gaan uitbrengen bij dhr. Van Acker over het blauwtje dat hij bij de gemeenteraad van 3 oktober 1902 opliep.

De onenigheid tussen de gemeente Zedelgem en de N.M.V.B. kreeg dan ook een staartje. In juli 1903 ontving de gemeente een schrijven van de N.M.V.B. waarin werd meegedeeld dat *"ten gevolge der studies ter plaats gedaan....het aandeel der gemeente zoude dienen van fr 7.000.- vermeerderd te worden"*. Wellicht met tegenzin wordt de gevraagde verhoging eenparig toegestaan.

De zet van de maatschappij werkte. In de notulen van de gemeenteraad van 22 september 1903 wordt een heel andere toon aangeslagen. Het plan van de N.M.V.B. van de tramlijn door Zedelgem wordt goedgekeurd. Alhoewel er toch aangemerkt wordt dat *"de handelwijze van wege de buurtspoorweg maatschappij aangaande het leggen dezer linie en het vermorzelen en in twee en drie stukken spleitende schoone partijen zaailand niet kan bijgetreden worden"*. Derhalve geeft de raad haar goedkeuring *"voor zooveel er rekening gehouden wordt der verschillende klachten door de eigenaren dies aangaande gedaan en die onder alle opzichte in ware en oprechte aanmerkingen dienen genomen te worden"*. Een eis die de goedkeurende raadsleden moet veilig stellen ten opzichte van... hun kiezers, maar die praktisch niet kan ingewilligd worden. Een tramlijn aanleggen langs de bestaande kronkelende wegen was onmogelijk, vandaar dat er geen andere keus bestond dan het spoor rechtlijnig aan te leggen in eigen bedding, wat onteigeningen noodzakelijk maakte.

Zo kon de trammaatschappij verder werken aan het dossier voor het bekomen van de vergunning, wat ze dan ook op 5 oktober

1904 verkreeg.

In 1905 werden verscheidene ministeriële besluiten uitgevaardigd die het innemingsplan van grond in de verschillende gemeenten goedkeurden. Dat gebeurde voor St.-Andries en Varsenare (29 aug. 1905), Leke (12 aug. 1905), Snellegem (16 nov. 1905). Maar in Zedelgem werden in hetzelfde jaar plannen gemaakt om de reisweg toch nog te veranderen.

Voor de andere gemeenten kwam dat voor elkaar: Koekelare (22 febr. 1906), Aartrijke (29 sept. 1906), Eernegem (22 okt. 1906) en Ichtegem (30 okt. 1906).

De aanbesteding voor de aanleg van het gedeelte Zedelgem-Koekelare-Leke had op 6 maart 1907 plaats. Maar in Zedelgem was men nog altijd niet klaar. Pas op 8 mei 1908 werd het innemingsplan van grond te Zedelgem goedgekeurd. Eindelijk was de administratieve toer afgelopen.

('t Vervolgt)

BRONNEN:

Heel wat feiten en data werden overgenomen uit:

- DEVOLDER D., *Geschiedkundig overzicht van het openbaar vervoer in de provincie West-Vlaanderen*, deel 1, 6, 9, 10, 11.
- NEYENS J., *De buurtspoorwegen in de provincie West-Vlaanderen 1885-1967*, Lier, 1980.
- VER ELST A., *De Westvlaamse Buurtram in beeld*, Europese Bibliotheek, Zaltbommel, 1982.
- Verslagen van de gemeenteraad van Zedelgem, G.A.Z.

REDACTIE EN BEHEER

Jules Pollet
Patrick Arnou
Géry Cappon
Victor Deceuninck
Filip Demeyer
Michel Demeyer
Bertrand Denys

Engelstraat 2 Aartrijke
B.J. Lievensstraat 8 Zedelgem
Patrijzenhoek 9 Zedelgem
Groenestraat 29 Zedelgem
Aartrijksestraat 18 Aartrijke
Aartrijksestraat 18 Aartrijke
Klaprozenlaan 13 Loppem

Lidmaatschap: 250 F

Rek. 001-0771018-41 of 738-1172056-27

Heemkundige Kring "Pastoor Ronse"

Zedelgem

Studies verschenen in "Zilleghem" of uittreksels daarvan, mogen niet gebruikt noch aangehaald worden zonder te verwijzen naar dit tijdschrift en de auteur.

Ieder auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikels.

Verantw. Uitgever: Jules Pollet, Engelstraat 2, 8211 Aartrijke

